

Könyvtár, ami körbevesz:

egyetemi könyvtári terek és szolgáltatások az open science szolgálatában

Karácsony Gyöngyi

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

Absztrakt

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára (DEENK) az ország legnagyobb - nemzeti gyűjtőköre okán egyedülálló - felsőoktatási könyvtára.

A Debreceni Egyetem elhelyezkedésének megfelelően a DEENK kilenc szolgáltatási helyszínen és egy robosztus virtuális komplexummal áll az egyetemi polgárok és a társadalom rendelkezésére. Fizikai tereink rendkívül változatos képet mutatnak: a város egyik szimbólumának számító, 90 éves egyetemi Főépülettől két 21. századi építésű modern épületig terjed a skála.

A DEENK küldetésnyilatkozatának középpontjában a tereinkre, fizikai és virtuális gyűjteményünkre, valamint sokrétű partneri kapcsolatrendszerünkre épített oktatás- és kutatástámogatási, valamint kultúra-közvetítő szolgáltatási portfólió áll.

A gyorsan változó környezet legfőbb kihívása a szolgáltatásaink folyamatos újragondolása. A felhasználói trendek, igények és szokások szüntelen monitorozásával, tudatos adatgyűjtésre és elemzésre alapozva tervezzük és alakítjuk valamennyi tevékenységünket. Ebben a gondolatrendszerben szervesen csatlakozunk a Debreceni Egyetem infrastrukturális fejlesztéseihez a hallgatói eredményesség támogatására, a 21. századi kutatási ökoszisztéma kialakítására való törekvéssel. A 2020. szeptember 7-én átadott könyvtár-átalakítási projekt a fenti gondolatok mentén valósult meg, inspiráló, flexibilis és kényelmes helyszínt biztosítva a DEENK két legnagyobb kapacitású könyvtárában.

Abstract

The University and National Library of the University of Debrecen (DEENK) is the largest university library in Hungary. Its profile (collections and services) is defined both by the needs of university stakeholder groups and its legal deposit duties and activities.

We can find DEENK libraries at all the campuses of the University of Debrecen. Altogether, nine libraries in five cities are at the service of DEENK users. The age and style of the physical premises vary from classicist through socialist to modern.

According to its mission, DEENK focuses on education support, research support and cultural services. The services are built upon the library's spaces, collections and professional network.

The volatility, uncertainty, complexity and ambiguity of our 21st century world creates constant challenge in service design. DEENK focuses on collecting and analyzing data on user needs and behaviour to monitor user trends in designing services. The library has become an integral part of the open science ecosystem of the university with its newly refurbished spaces in 2020.

Szerzői bemutatás

Karácsony Gyöngyi (<https://tudoster.idea.unideb.hu/hu/szerzok/361>) végzettségét tekintve informatikus könyvtáros, angol nyelvtanár, közgazdász, coach, tréner és tanácsadó. A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár főigazgatója (2013-), az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának elnöke (2019-2022). Tevékenységének fókuszában jelenleg az open science, a stratégiai menedzsment, a szervezetfejlesztés, a változásmenedzsment, valamint a PDCA szemléletű szolgáltatás-tervezés és-szervezés, infrastruktúra fejlesztés, költségvetés tervezés, emberi erőforrás gazdálkodás áll. <https://orcid.org/0000-0001-6588-743X>

Gyongyi Karacsony (<https://tudoster.idea.unideb.hu/en/szerzok/361>) is a librarian, teacher, economist, coach, trainer and consultant. General director of the University and National Library of the University of Debrecen since 2013, and president of the University Librarian's Association between 2019-2022. Her main interests include open science, strategic management, organisational development, change management, and PDCA in management and service design. <https://orcid.org/0000-0001-6588-743X>

Könyvtár, ami körbevesz:

egyetemi könyvtári terek és szolgáltatások az open science szolgálatában

Háttér

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára (DEENK) az ország legnagyobb - nemzeti gyűjtőköre okán egyedülálló - felsőoktatási könyvtára. Küldetésnyilatkozata alapján a DEENK az egyetemi és nemzeti tudásvagyon őrzője és kezelője. „Feladatunk az egyetem küldetésnyilatkozatában megfogalmazott általános egyetemi célok, a mindenkori kutatási, oktatási és tanulási folyamatok, továbbá az egyetem harmadik missziójaként definiált tevékenységek – társadalmi szerepvállalás, innováció, folyamatos tanulás – támogatása. Gondoskodunk az egyetem tudományos eredményeinek rendszerezett összegyűjtéséről és láthatóságáról, hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt. Nemzeti gyűjtőkörű nyilvános könyvtárként kiemelkedő szerepet vállalunk a nemzeti kulturális örökség védelmében, megőrzésében, elérhetőségének biztosításában.” (1)

A DEENK az országban elsőként tanulmányozta rendszerszinten a mára már open science (2) néven közismertté vált fogalmat, melynek eredményeként az elmúlt másfél évtizedben tevékenységeit a tudományos paradigmaváltás támogatására fókuszálta (3). Az open science napjainkra olyan átfogó, valamennyi érintett által elismert jelenség, ami a tudományos kutatás teljes ciklusát és a felsőoktatási tevékenységek egészét érinti. (4,5)

Nem tekinthetünk el attól, hogy az open science térnyerését a menedzser szakirodalom által VUCA (Volatile, Uncertain, Complex, Ambiguous) világnak nevezett koncepcióval összefüggésben láttassuk. Az angol mozaikszó a minket körülvevő világ, a XXI. századi valóság változékony, kiszámíthatatlan, összetett és többértelmű jellegére utal (6), amely az open science-hez hasonló paradigmaváltást jelent a menedzsment, a vezetőképzés és a szervezetfejlesztés területén.

Az open science tehát alapjaiban rendezi át a kutatás folyamatának évszázadok alatt kialakult gyakorlatát, és hatással van a kapcsolódó területekre, így a felsőoktatásra is. A COVID-19 hatásaival felerősödött VUCA világban átértékelődnek a munkaerőpiaci kompetenciák, megváltozik az (információs vagy digitális) írástudás értelmezése. Így összességében, az egyetemi hallgatók eredményessége a hagyományos leckekönyv-központú módon értékelhetetlenné válik: a felsőoktatásnak arra kell koncentrálnia, hogy a munkaerőpiacot a megfelelő tudásanyaggal és kompetenciákkal – azaz műveltséggel (literacy) – felvértezett diplomásokkal lássa el.

Ejtsünk szót a diplomaszerezés előtt álló fiatalokról, az egyetemisták jelenlegi generációjáról is. Ők az a korosztály, akik számára a változékony: az állandó online lét, a fejlett mobiltechnológia és az információáradat természetes közegnek számít. A digitális bennszülöttség is ismert, a jelenleg az egyetemi hallgatóságot jelentő milleniumi generációk (Y és Z) könnyen és gyorsan eligazodnak a digitális világban: az ő kultúrájuk az azonnaliságra és a globális tartalmakra, élményekre és ezekhez kötődő uniformizált nyelvre (mémek és más képi tartalmak, hashtagek, emotikonok) épül, amelyben az egyszerre többirányú és jelen idejű kommunikáció és kapcsolattartás nélkülözhetetlen. (7) Számukra a lineáris olvasás és a frontális oktatási módszerek már nehezen – vagy egyáltalán nem – értelmezhetők.

A külső-belső környezet változása és változékonysága, a partnerek (hallgatók, munkáltató vállalatok) igényeinek átalakulása tehát valósággal szétfeszíti a hagyományos felsőoktatás kereteit. A társadalmi-technológiai változásoktól a kulturális fogyasztói és olvasási szokások sem maradnak érintetlenek: átalakulnak az információszerezési és szabadidős tevékenységek. Ebben a nagyon gyorsan és bizonytalanul formálódó (VUCA) környezetben a felsőoktatási könyvtárak erős kihívással szembesülnek: az alapvetően gyűjtemény-központú tevékenységeket ügyfél-fókuszú szolgáltatásokkal kell felváltaniuk.

Hibriddé váló könyvtári terek

Az utóbbi két évtized angol nyelvű könyvtárépítészeti szakirodalmának szókincsét a „hub” és a „commons” (information commons, learning commons, research commons) fogalmak uralják. Olyan terekről szólnak a beszámolók és kutatások, melyek a milleniumi generációk igényeihez és az oktatás, a tudományterületek, a pedagógiai módszertanok és az akadémiai év üteméhez is igazodni képesek.

A XX. század tudományos könyvtáráról szólva csendes, rendes, szinte steril tereket látunk magunk előtt, ahol a dokumentumok beszerzése, feldolgozása és szolgáltatása áll a középpontban, és ahol komoly, elmélyült tudományos kutatómunka zajlik. Egyesek az 1990-es évek „elhagyatott egyetemi könyvtáiról” írnak (8), sőt van olyan szerző, aki kicsit kisarkítva „mauzóleum-könyvtár” modellként bélyegzi ezt a képet, s úgy fogalmaz: néhány mesterszakos hallgató és oktató kivételével az egyetemi könyvtár olyan hely volt, amit legtovább elkerültek, vagy csak a legrövidebben időztek ott. (9) Ennek ellenpólusaként a XXI. század sokszoros kihívásait sikeresen előnyükre fordító egyetemi könyvtárak proaktív módon reagálnak a gyors, könnyű és korlátok nélküli információszerezési igényekre, s ennek megfelelőre szabják a szolgáltatásaikat és a szolgáltatási tereiket is.

Milyen terekről van szó? Seal szerint négyféle alapfunkciót szükséges egy modern egyetemi könyvtári térben kialakítani: legyen hozzáférés a technológiához, legyen alkalmas csoportmunkára és társas tevékenységekre, valamint új tudás létrehozására. A 4C szolgáltatási filozófia

- korlátlan kapcsolódást ad a hallgatók számára (connectivity) a világgal, az információkkal és a számukra fontos emberekkel (család, barátok, csoporttársak, tanárok, adminisztrátorok);
- együttműködési lehetőséget biztosít (collaboration) formális és informális tevékenységekhez: vizsgákra való felkészüléshez, házi feladatok, projektmunkák elvégzéséhez;
- támogatja az alkotást, új ismeretek létrehozását (creation of knowledge);
- a társas érintkezés, kapcsolódások színhelye (community). (9)

A hibrid könyvtári terek kialakulását a technológiai fejlesztések, az új típusú oktatási módszerek, a közösségi média és a megváltozott felhasználói igények és elvárások idézték elő. Az ilyen terekben korlátlanul rendelkezésre áll a vezetékek nélküli internet kapcsolat, az áramellátás az eszközök újratöltéséhez, a mozgatható bútorok, a szoftverek, a (3D) nyomtatók, a szkennerek, valamint a professzionális támogatás szakemberektől (könyvtárosok, informatikusok).

A milleniumi generációk bárhol és bármikor hozzá akarnak férni az információkhoz, a hálózathoz és a számukra szükséges technológiához (hardver, szoftver). Szeretik maguk intézni az ügyeiket, ezért magától értetődően kezelik az önkiszolgáló funkciókat és az online felületeket. Különböző formájú, mozgatható bútorokból saját igényeik szerint alakítják át a tereket. A tanulás és társas kapcsolatok, az egyéni felkészülés és a csoportmunka szinte egybefolyanak, párhuzamosan zajlanak a fiatalok életében. Életritmusuk szerint főként az esti-éjszakai órákban - sőt hétvégén is - igénylik az ilyen jellegű felszereltséggel és rugalmassággal kialakított terek rendelkezésre állását.

A XXI. századi innovatív, „hibrid” könyvtári terekbe nem azért mennek a hallgatók mert szükségük van konkrét dokumentumra vagy információra, hanem azért mert jó ott lenni.

A bizonyítékokon alapuló ajánlások négyféle tér kialakításának szükségességéről szólnak az egyetemi könyvtárakban: vonzó és vibráló közösségi terek; egyéni kutatásra és csoportmunkára egyaránt alkalmas interaktív részlegek; csendes tanulószobák és olvasótermek; valamint elmélyülésre-elmélkedésre alkalmas félreeső, csendes zugok. További dimenzió a tanévek ciklusát követő rugalmasság: vizsgaidőszakban erősebb a csendes helyek iránti igény, míg szorgalmi időszakban a zajosabb projektmunkához szükséges több lehetőséget biztosítani. A könyvtárak sikeressége ezen funkciók és szempontok jól eltalált egyensúlyával mérhető. (10)

A fent leírt terek létrehozása és fenntarthatósága a környezet és az igények alapos felmérésével, gondos tervezéssel és folyamatos monitorozással (szükség szerinti újratervezéssel), valamint az egyetemek különböző egységeinek (könyvtár, oktatók, és informatikai központ) elkötelezett együttműködésével biztosítható.

DEENK terek újrafogalmazva

A 2021/22. tanévben a Debreceni Egyetem hallgatói létszáma 29 000, melynek egynegyede (7 000 fő) a világ különböző tájairól, összesen 119 országából érkező külföldi diák. Egyetemünk 14 karának és 24 doktori iskolájának képzési palettáján többféle képzési formában több száz szak és szakirány található. A nappali tagozatos alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók 95%-ban a milleniumi generáció tagjai.

A Debreceni Egyetem működésének megfelelően a Könyvtár kilenc szolgáltatási helyszínen és egy robosztus virtuális komplexummal áll az egyetemi polgárok és minden érdeklődő rendelkezésére. A fenntartó által megfogalmazott elvárásnak megfelelően az információkhoz való egyenlő hozzáférés, valamint az egységes szempontokra alapuló korszerű szolgáltatás-szervezés adja működésünk alapját.

Kilenc szolgáltatási helyünkön 1157 olvasói férőhely (ebből 263 számítógéppel ellátott) és három számítógépes oktatóterem áll rendelkezésre, melynek kihasználását évente 17 000 regisztrált felhasználó, 350 000 könyvkölcsönzés, illetve naponta 3000 látogató jelzi. Kurzusainkon és tréningjeinken évente 2000 hallgató vesz részt. Az Élettudományi Könyvtár hallgatói igényekhez igazított nyitva tartása révén felkészülési- és vizsgaidőszakban 8-24 óráig, illetve vasárnap is rendelkezésre állnak tereink. Online tereink és információforrásaink az év 365 napján, 0-24 órában elérhetők.

Fizikai tereink rendkívül változatos képet mutatnak: a város egyik szimbólumának számító, 90 éves egyetemi Főépülettől két 21. századi építésű modern épületig terjed a skála.

A 2019 folyamán több pályázati forrásból és saját erőből megvalósult, összességében 400 millió forint értékű térátalakítás a DEENK Egyetem téri campusán található két legnagyobb könyvtárunkat, férőhely-kapacitásunk 63%-át érintette. Az Élettudományi Könyvtár (ÉTK) két szintjén hallgatói terek felújítására, bútorzatcserére és új funkciók kialakítására, a Bölcsészettudományi és Természettudományi Könyvtárban (BTEK) két publikus szint teljes felújítására, bútorzatcserére, továbbá egy korábban raktárként funkcionáló terület megnyitásával közösségi tér és kreatív műhely kialakítására került sor.

Az új terek lényegi elemei

A korábban említett, egységes szempontú szolgáltatás-szervezés elvén, továbbá a fizikai elhelyezkedés (Az ÉTK és a BTEK egymástól körülbelül 200 méter távolságban található) kapcsán a két könyvtár szolgáltatási funkciói egységesen állnak rendelkezésre. A kialakítás során a két épület korához és stílusához illesztettük a modern térkialakítást és a korszerű funkciókat.

A megújult könyvtári terekben inspiráló, izgalmas színvilágot és kényelmes személyes tereket alakítottunk ki. Emellett csoportos tanulásra, rekreációra, rendezvények lebonyolítására, valamint tréningekre és műhelymunkára alkalmas helyszínek állnak rendelkezésre. A könyvtárban hosszabb időt eltöltő hallgatók számára az otthonosság érzetét és a magasabb komfort-fokozatot takarók, fülhallgatók, laptop-tartók, babzsákfotelek biztosításával igyekszünk elérni. Figyeltünk arra, hogy megfelelő mennyiségű hálózati és USB csatlakozó (minden szegletben és a bútorok közelében vagy a bútorokba építve is) rendelkezésre álljon. A tereink korlátlan wifi (eduroam) lefedettsége közel 100%-os. A tanulószobák, oktatótermek és rendezvény-terek használatát online teremfoglaló rendszerrel koordináljuk.

Legrégibb épületünkben is a legkorszerűbb, 100%-ban önkiszolgáló könyvtárhasználat vált lehetővé a fejlesztés eredményeként: a korábban már megszokott online beiratkozás és (otthonról is lehetséges) raktári kikérés után a könyvek önkiszolgáló kikölcsönzése és visszaadása valósult meg. A két legnagyobb kölcsönzési forgalmat bonyolító könyvtárunkban lehetővé vált a nyitva tartási időn túli könyvvisszaadás: a BTEK-ben az egyetemi Főépület teljes nyitva tartási időszakában (6-22h között és hétvégén is), az ÉTK-ban pedig az épületen kívül elhelyezett könyvgyűjtő automata révén időbeli korlátozás nélkül.

Az önkiszolgáló funkciókat az RFID technológia bevezetése - illetve az azt megvalósító (2017-ben indult) hétéves fejlesztés projekt - teszi lehetővé: az átalakításban érintett könyvtárainkat is beleértve, 2022-ben hét szolgáltatási helyünkön fejeződik be a technológiai átállás. A tapasztalatok alapján biztosabban tervezhető és hatékonyan végezhető az állomány-ellenőrzés, ezért elindítottuk a tárgyi eszközök RFID alapú azonosítását is.

Hazai egyetemi könyvtári területen unikális szolgáltatás a Kreatív műhely, ahol 3D és VR eszközeinket, okostáblánkat és Lego robot-készleteinket elsősorban a tanárképzés szolgálatába állítva képzeltük el: határozott célunk a jövő pedagógus generáció támogatása technikai és módszertani foglalkozások, valamint gyakorlási-felkészülési lehetőség biztosításával. A használatba vétel óta eltelt idő ezt az elképzelésünket kiszélesítette: a legkülönbözőbb szakok hallgatóságának bevonásával igazolódott, hogy az ilyen jellegű alkotó-támogató eszközök minden képzési területen hozzáadott értéket képviselnek.

A JegyzetSziget-ben az Egyetemi Kiadó kiadványainak megvásárlásán túl papír-írószer beszerzésére, kötetzeti és reprográfiai szolgáltatások igénybe vételére adunk lehetőséget.

Mindeközben az egyetemi jegyzeteket, könyveket, tankönyveket a Kiadó webshopjában tér- és időbeli korlátok nélkül beszerzésre vagy hozzáférésre kínáljuk.

Tréningtermünkben a hagyományos frontális oktatásról tréning-módszertanra és facilitációs technikák alkalmazására tértünk át, tartalmilag pedig az információ-menedzsment, open science ismeretek átadásán túl a transzverzális készségek és soft skillek fejlesztése kerül a fókuszba. Rendezvényeink célja az egyéni fejlődés és a közösségépítés egyaránt.

A terekben, funkciókban és szolgáltatásokban való eligazodást az épületek stílusához illeszkedő információs táblák, valamint a két épület bejáratánál elhelyezett elektronikus tájékoztató oszlopok segítik. Megvalósítási fázisban van a foglaltság-számláló szolgáltatás, amelynek segítségével a hallgatók informálódhatnak a szabad könyvtári helyekről az egyetem téri campuson.

Több, mint könyvtár

Értelmezésünkben a DEENK megújult terei 21. századi „hub”-ként funkcionálnak: olyan helyként, ami kényelmes és praktikus, értékőrző és innovatív egyszerre; ami az emberek és információk találkozási csomópontja.

Egy régi könyvraktár helyét többéves előkészítő munkával közösségi funkciókra készítettük fel: a Sziget exkluzív terében mini-koncertek, kiállítások, előadások, beszélgetések, tréningek zajlanak az egyetemi polgárok és vendégeink nagy örömeire. A rendezvény nélküli időszakokban a Sziget tanuló-társalgó-elvonuló térként funkcionál.

A közösségépítést az online térben is folyamatosan végezzük: a járványhelyzet alatt egyedül ez a fórum állt rendelkezésre; így a megújult terekhez kapcsolódóan a közösségi médiában zajlott a tanulószobák elnevezése is. (11)

A járványhelyzet alatt új műfajjal próbálkozunk a tartalomgyártás területén: az AudMax című podcastunk (12) révén olyan réteget érünk el (25-39 év közötti férfiak), akikkel más fórumokon csak kisebb arányban sikerül kapcsolatot teremtenünk.

A térátalakítási projektünk legnagyobb eredménye a térélmény: az az atmoszféra, amit az egyes részletek összeillesztésével megélünk az átalakított tereinket járva.

A 2006-ban átadott Élettudományi Könyvtár ridegen szürke üveg-beton konstellációjába lágy vonalakat és otthonos, „kuckós” érzeteket vittünk a terek osztásával, a különféle formájú és funkciójú bútorzattal, a hangszigetelő szövetekkel és a meleg, játékos színvilággal.

A 90 éves Főépület északi traktusát elfoglaló Bölcsészettudományi Könyvtár extravagáns lámpái csalogatóan ragyogják be a Díszudvart. A hagyomány és állandóság ötvöződik itt a modernitással és a kényelemmel három emeleten. A középső szinten az *Előcsarnok* elegáns szállodák recepcióját idéző méltósággal fogadja a látogatókat, ahol azonnal kedvünk támad a több ezer kötet közötti böngészésre, újságolvasásra vagy egy baráti csevegyre a kényelmes füles fotelekben. De meglehet, hogy sietős léptekkel a polcokon a nevünkre kikészített raktári könyvekhez, majd rutinosan az önkiszolgáló kölcsönzőhöz lépünk és gyorsan távozzunk. A felső szinten a szabadpolcos szakirodalmi gyűjteménytérből kétszárnyú üvegajtón át jutunk a 116 férőhelyes, hatalmas üveglakokkal tovább tágított *Olvasóterembe*. Ki ne vágya a Nagyerdő lombkorona szintjén tanulni a hatalmas rézcillárok alatt kialakított, ultramodern bútorzatú és színvilágú térben? A BTEK alsó szintjére egy félreeső lépcsőn lépdelve egy tágas

nappalishozabában találjuk magunkat. Ez egy olyan *Sziget* (és valóban: részben a régi Sziget Könyvesbolt helyén vagyunk, aminek a nevét megőriztük), ahol mindig otthon érezhetjük magunkat: találhatunk egy zugot ha el akarunk bújni a laptopunkkal, lekaphatunk egy könyvet a polcra, kávézhatunk-uzsonnázhatunk a barátainkkal, vagy választhatunk a rendezvénykínálatból.

A DEENK egyetem téri épületeiben minden adott a hatékony és jó hangulatú hallgatói tevékenységekhez – ahogyan a helyi sajtó fogalmazott: élményszerűvé tettük a tanulást. (13)

Hogyan tovább? Meddig innoválunk?

A DEENK a 2019. évi átalakításokkal megközelítette a commons/hub fogalmát: tereink a tanórán kívüli tanulás, a hallgatói tevékenységek központi színterévé váltak a campuson. A járványhelyzet elmúltával a tanulóhelyek foglaltsága folyamatosan emelkedő tendenciát mutat. A hallgatói közösségi média felületeken rendszeresen visszatérő téma a könyvtár. Elégedettek lehetünk-e? Megnyugodhatunk, megpihenhetünk-e? A válasz határozott NEM. Megyünk tovább, hiszen megvalósítás előtt álló konkrét terveink vannak: vizsgáljuk az épülettől és campustól független dokumentum-kölcsönzés, a laptop kölcsönzés és a hibrid tréningterem kialakításának validitását. Felülvizsgáljuk a folyamatainkat és új mérési pontokat vezetünk be, melyek alapján értékelhetjük a terek működését.

Befejeztük a térátalakítást? Nem! Elkezdjük a tereket szolgáltatásként kezelni.

Azokban a terekben, melyeket a hallgatói igények változását fókuszban tartva alakítottunk ki, a hallgatók életét továbbra is figyelni, mérni, a változásokat monitorozni, és a szolgáltatásokat folyamatosan újratervezni szükséges (14). Az innovatív, hibrid könyvtári terek csakis proaktív, agilis és alkalmazkodó szemlélettel működtetve maradhatnak hosszú távon sikeresek. A hagyományosan stabilitást és állandóságot sugalmazó könyvtáraknak a folyamatos változásra kell áthangolni a tevékenységüket. Ez a folyamatos változás, a multitasking és folytonos online elérhetőség a millenáris nemzedék életmódjának alapja – tehát számukra a stabilitást, a biztonságot a tevékenységükhöz alkalmazkodó, sokszínű és sokrétű, sokfunkciós és rugalmas térkialakítással és szolgáltatásokkal – azaz egy holisztikus szemléletmóddal lehetséges a könyvtárakban megteremteni. (15)

Hogyan készülhetünk fel ezekre a feladatokra? Hogyan biztosíthatjuk azt, hogy a könyvtári terek és szolgáltatások a jövőben is relevánsak maradjanak?

Az egyetemi könyvtáraknak meg kell érteniük a generációs és egyéni igényeket, a tanulási stílusok és oktatási módszerek sokszínűségét. Fel kell fedeznünk azokat a területeket, amelyekben a könyvtár és személyzete hozzáadott értéket visz a felsőoktatás rendszerébe. Érdemes értelmeznünk és elemeznünk a hallgatói eredményesség sikerkritériumait és a műveltség fogalmát a XXI. században. Ajánlatos szétszálazni az ezeket alkotó készségeket, kompetenciákat, és azok fejlesztésére fókuszálni a modern pedagógiai módszerekre és konstruktivista tanulás-elméletekre alapozva.

Meg kell találnunk a könyvtárosok helyét, szerepét az egyetemi ökoszisztémában. Ideje meghatároznunk, milyen ismeretekkel rendelkezik majd egy könyvtáros, egy könyvtárban dolgozó munkatárs a XXI. század harmadik évtizedében. Ehhez minden valószínűség szerint a könyvtáraknak tanuló szervezetekké kell válnia. Az általunk épített agilis és inspiráló terekben nekünk magunknak is inspirációt kell találnunk mindehhez.

Olyan működést kell kiépítenünk, amelyhez az egyetemi könyvtáraknak nem kell messzire menniük: az open science koncepcióban központi értéként kezelt integritás és transzparencia, a folyamatos változásmenedzsment és fejlődési szemlélet immár nem újdonság számunkra.

A terek hatással vannak az ott zajló tevékenységekre: összehozzák az embereket, bátorítják az együttműködést, a felfedezést, az alkotást és az innovációt. A terek átalakításával módosíthatók az ott zajló tevékenységek is – a terek tehát a változás ügynökei és eszközei.(16)

Jegyzetek és irodalom

1. Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár stratégiai terv. Forrás: <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/229545> [2022. február 28.]
2. Definíció: a tudományos kutatás folyamatának újszerű értelmezése, amelynek fókuszában az ismeretek, kutatási eredmények valós idejű (a létrehozással közel egyidejű), a digitális és kollaborációs technológiák felhasználásával történő szétszórása áll. Forrás: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/open-science_en [2022. március 10.]
3. Lásd a DEENK honlapjának „Kutatási folyamat és publikálás”, „Láthatóság, értékelés, megőrzés”, „Publikációk kiadása az Egyetemen” menüpontjait, valamint az iDEaTudóstér és DEA szolgáltatásokat, továbbá a DEENK által üzemeltetett magyar nyelvű open science tájékoztató portálokat. Forrás: <https://lib.unideb.hu/hu/>; <https://tudoster.idea.unideb.hu/>; <https://dea.lib.unideb.hu/>; <https://openscience.hu/>; <https://instantscience.hu/> [2022. március 10.]
4. The EU's open science policy. Forrás: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/open-science_en [2022. március 10.]
5. Állásfoglalás a nyílt tudományról. Forrás: <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/strategia-alkotas/open-science> [2022. március 10.]
6. GUPTA, Sanjay: Vezető a változó világban. Budapest, Sangeet Kft., 2021. 24-27.o.
7. KOMÁR Zita: Generációelméletek = Új köznevelés, 73.évf. 8-9.sz. 2017. 14-16.p. Forrás: https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/journals/uj_kozneveles_2017_8-9_online.pdf [2022. március 10.]
8. YOO-LEE, Eun Young – LEE, Tae Hon – VELEZ, LaTasha: Planning library spaces and services for Millennials: an evidence-based approach = Library Management, 34. évf. 6-7.sz. 2013. 498-511.p.
9. SEAL, Robert A.: Library spaces in the 21st century: Meeting challenges of user needs for information, technology, and expertise = Library Management, 36. évf. 8-9. sz. 2015. 558-569. p. Forrás: <https://doi.org/10.1108/LM-11-2014-0136> [2022. március 10.]
10. CHOI, Fatt Cheong – GOH, Su Nee: A framework for planning academic library spaces = Library Management 37. évf. 1-2.sz. 2016. 13-28.p.
11. Filmes dokik a DEENK-ben. Forrás: <https://hirek.unideb.hu/filmes-dokik-deenk-ben> [2022. március 10.]
12. AudMax: a DEENK tudományos podcastje. Forrás: <https://lib.unideb.hu/hu/podcast> [2022. március 10.]
13. Debrecenben élménnyé tették a tanulást. Forrás: <https://civishir.hu/helyben-jaro/2020/09/debrecenben-elmennye-tettek-a-tanulast> [2022. március 10.]
14. SINCLAIR, Bryan: Commons 2.0: Library spaces designed for collaborative learning = Educause Quarterly. 30.évf. 4.sz. 2007. Forrás: <https://er.educause.edu/articles/2007/11/commons-20-library-spaces-designed-for-collaborative-learning> [2022. március 10.]
15. BEARD, Jill – DALE, Penny: Library design, learning spaces and academic literacy = New Library World. 111. évf. 1-12.sz. 2010. 480-492.p.

16. SPENCER, Mary Ellen – WATSTEIN, Sarah Barbara: Academic Library Spaces:
Advancing student success and helping students thrive = Libraries and the Acedemy,
17.évf. 2.sz. 2017. 389-402.p.